

Силабус
навчальної дисципліни
СТИЛІСТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
2021-2022 навчальний рік

Освітня програма **Середня освіта (українська мова і література). Англійська мова**

Спеціальність **014 Середня освіта (українська мова і література)**

Галузь знань **01 Освіта/ Педагогіка**

Рівень вищої освіти **Перший рівень вищої освіти**

Статус дисципліни **Обов'язкова навчальна дисципліна**

Викладач	Неля ПАВЛИК
Кафедра	української мови та славістики, ауд. 205, корп. БДПУ 5Б
Посилання на сайт	http://bdpu.org/faculties/ffsk/structure-ffsk/kaf Ukr-mova/composition-kaf Ukr-mova/pavlik/
Контактний тел.	0992174609
E-mail викладача:	pavliknelya80@gmail.com
Графік консультацій	Вівторок 11.00-13.00 та індивідуально із застосуванням дистанційних технологій

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Форма навчання	Кількість кредитів/годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
очна (денна)	—	—	—	—	—
заочна	3 / 90	4	4	82	залік

Семестр: осінній

Мова навчання: українська

Ключові слова: стилістика, функціональний стиль, стилістична система (стилістичні засоби), тропи, стилістичні фігури, фоностилістика, лексична стилістика, стилістична морфологія, стилістичний синтаксис.

Мета та предмет курсу:

Предметом вивчення навчальної дисципліни є стилістична система української мови в її довершенні, поліфункціональній формі; основні поняття теоретичної і практичної стилістики; стилістичні норми літературного мовлення тощо.

Мета курсу – вивчення етапів формування, становлення і розвитку функціональних стилів української літературної мови в різних сферах спілкування, ролі інтра- та екстравінгальних чинників; характеристика стилістичного матеріалу сучасної української мови; оволодіння стилістичною системою української мови (стилістикою ресурсів і функціональною стилістикою); вироблення вмінь і навичок визначати стилістичні ознаки мовних одиниць у текстах усіх стилів; ознайомлення із стилістичними прийомами та способами використання мовного матеріалу відповідно до умов і цільової настанови; вироблення вмінь оцінювати стилістичні можливості мовних засобів.

Програмні результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **знати**: основні поняття і категорії загальної стилістики; головні критерії класифікації функціональних стилів; основні етапи формування, становлення і розвитку функціональних стилів української літературної мови в різних сферах спілкування; основні риси культури мовлення, мовні засоби і способи її підвищення; буде **вміти**: описувати у формі загальної стилістики шляхом визначення маркованих і нейтральних мовних засобів, емоційно та експресивно забарвлених елементів тексті, що належать до різних функціональних стилів української мови; аналізувати різностильові тексти, визначаючи піdstилі, жанри, засоби творення, можливі помилки та способи їх уникнення; здійснювати стилістичну характеристику фонетичних, лексичних і граматичних засобів української мови; здійснювати стилістичний аналіз текстів зі стилістичними фігурами та

тропами; враховувати взаємозв'язки двох форм мови – писемної та усної, виявляти книжні та розмовні елементи; редагувати тексти, виявляти і виправляти відхилення від стилістичних норм; використовувати мовні стилі і жанри відповідно до місця, часу, обставин, статусно-рольових характеристик партнера.

Зміст курсу:

Тема 1. Вступ. Стилістика української мови як лінгвістична наука і навчальна дисципліна. Вступ.

Стилістика як наука й навчальна дисципліна, що має свій предмет, проблематику, методику, систему понять і конкретні завдання. Стиль: стилі мови і стилі мовлення, мовленнєва системність функціонального стилю, стилістична норма, стилістема (стилістичні засоби), стилістичні прийоми. Історичний характер стилю, співвідношення інтернаціонального і національного у стилі

Тема 2. Характеристика функціональних стилів української літературної мови. Історичний розвиток стилів української літературної мови. Багатство стилів сучасної української літературної мови в усній і писемній її формах. Стилі експресивні (високий, низький, середній), функціональні, індивідуальні. Характеристика функціональних стилів: публіцистичний, розмовний, науковий, офіційно-діловий, художній, конфесійний, епістолярний.

Тема 3. Стилістичні засоби української літературної мови. Фоностилістика. Експресивні можливості звуків української мови. Евфонія. Евфонічне чергування голосних. Звукосимволізм. Ономатопії. Звукові повтори (анафора, епіфора, алітерація, асонанс, дисонанс) і їх стилістичне використання. Приклади з української художньої літератури, які ілюструють алітерацію, ономатопею.

Тема 4. Лексична стилістика. Стилістичне навантаження слова і стилістично-функціональна диференціація лексичного складу української мови. Стилістично нейтральна і стилістично забарвлена лексика. Емоційно забарвлена лексика і функціонально забарвлена лексика. Архаїзми. Історизми. Старослов'янізми. Неологізми. Терміни. Професіоналізми. Запозичення. Діалектизми. Арготизми і жаргонізми. Просторіччя. Місце і стилістична роль названих одиниць у мовних стилях. Лексична синонімія – основне джерело засобів словесної образності, стилістичної виразності. Лексична антонімія – основа для творення стилістичних фігур контрастів, антitez, оксюморонів. Омоніми як матеріал для версифікацій і каламбурів. Стилістика фразеологічних одиниць. Стилістична класифікація фразеологізмів: книжні, фольклорні, розмовно-побутові. Синонімічні фразеологізми.

Тема 5. Стилістичні засоби словотвору. Стилістичне використання іменників, прикметників, дієслів, яким суфікси, префікси надають емоційно-експресивного забарвлення. Стилістичні можливості інших видів словотвору (основоскладання, абревіація, переосмислення тощо).

Тема 6. Стилістична морфологія. Стилістичні можливості граматичних форм часу, способу, особи, виду, стану дієслів. Стилістичне використання якісних, відносних, присвійних прикметників, повних і коротких форм. Прикметник – епітет. Стилістичні можливості категорій роду, числа і відмінка іменників. Стилістичні опозиції варіантних форм відмінків. Стилістичні функції займенників. Участь прийменників, сполучників, часток у творенні стилістичних фігур.

Тема 7. Стилістичний синтаксис. Стилістичні можливості двоскладного речення (головних, другорядних членів речення і засобів зв'язку між ними). Стилістичні функції модальних різновидів речень (питальних, розповідних, спонукальних, стверджувальних, заперечних, окличних). Стилістичні функції односкладних та неповних речень. Стилістичні можливості складних (складносурядних, складнопідрядних та безсполучникових речень. Стилістична основа ускладнених речень. Стилістичні функції прямої, невласне прямої мови, авторського введення. Порядок слів як стильова ознака мовлення.

Тема 8. Тропи і фігури. Тропи. Вчення про тропи і фігури. Класифікація тропів. Метафора. Метонімія. Синекдоха. Парономазія. Епітет, види епітетів. Порівняння. Персоніфікація. Алегорія. Іронія. Фігури. Класифікація фігур. Повтор, анафора, епіфора, ампліфікація, асиндетон, полісіндетон, еліпс, період, паралелізм, парафраза, тавтологія, градація, умовчання.

Методи навчання:

Лекція: інформаційна, проблемна, з елементами бесіди, з розбором конкретних ситуацій. Практичні: вправи різних типів, ситуативне моделювання. Репродуктивні: відтворення, бесіда. Проблемно-пошукові: самостійна робота, узагальнення, розв'язання проблемних завдань, аргументування рішень. Методи за логікою руху змісту навчального матеріалу: аналіз, узагальнення, систематизація. Методи стимулювання та мотивації навчання: дискусії (пізнавальні, навчальні), вирішення конкретних ситуацій.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Стилістика української мови належить до завершальних курсів у лінгвістичній підготовці вчителя-словесника. З метою оптимізації вивчення дисципліни розроблено навчально-методичний комплекс, який допоможе організувати роботу студентів над оволодінням курсу стилістики української мови, сприятиме поглибленню засвоєнню теоретичного і практичного матеріалу, виробленню навичок самостійного підходу до аналізу мовних явищ. Водночас посібник містить відомості з історії формування і розвитку стилістичної

системи української літературної мови, що дозволяє простежити специфіку відбору тих мовних ресурсів, які необхідні для реалізації стилізованих домінант кожного функціонального різновиду мови.

Навчально-методичні матеріали з курсу стилістики структуровано за заліковими кредитами і блоками. Виокремлено теоретичний блок, який включає тематику та стислий зміст лекцій, практичний блок, де вміщено систему вправ на закріплення вивченого матеріалу, блок завдань і запитань для самоконтролю та завдання для підсумкового контролю тощо.

Робота з модулем передбачає засвоєння лекційного матеріалу, участь в обговоренні теоретичних питань та виконанні й коментуванні завдань під час практичних занять, підготовку індивідуального завдання (реферат або презентація), самостійну роботу над окремими питаннями теми, модульний контроль у формі тестування чи контрольної роботи.

Готуючись до практичних занять, необхідно уважно прочитати план заняття, ознайомитися зі списками базової та допоміжної літератури. У процесі підготовки рекомендується прочитати конспект лекції, який допоможе зорієнтуватися в навчальному матеріалі, звернути увагу на проблемні питання й завдання, запропоновані викладачем. Після цього доцільно опрацювати запропоновану наукову літературу.

Під час підготовки до відповіді чи виступу на практичному занятті у студентів формуються й розвиваються: вміння працювати над спеціальною науковою літературою; здатність аналізувати й узагальнювати фактичний матеріал; навички полемізувати та відстоювати власний погляд на проблему; культура професійного мовлення.

Відповідь має бути грамотною, логічно і послідовно виваженою. Не варто перевантажувати її невіправданими науковими відомостями, зайвими фактичними подробицями, що заважає легко сприймати інформацію. Під час конспектування наукових джерел необхідно уважно прочитати текст, усвідомити його логіку, спробувати відокремити головне від другорядного, узагальнити теоретичні положення. Доречно робити робочі записи, виділивши їх іншим кольором чи підкресленням. При виконанні практичних завдань необхідно користуватися підручниками та навчальними посібниками зі стилістики української літературної мови, науковими працями, літературно-критичними статтями тощо.

Бали, отримані студентом за окремі практичні заняття, враховуються при виставленні підсумкової оцінки з означеної навчальної дисципліни.

Вивчення курсу передбачає також самостійну проблемно-пошукову роботу студентів. З цією метою подано список науково-теоретичних та навчальних джерел, до яких можна звертатися для постійного вдосконалення культури усного мовлення, розуміння основних закономірностей і тенденцій розвитку стилістичної системи української мови взагалі, виконання індивідуального науково-дослідного завдання тощо. На самостійне вивчення окремих питань відводиться 60 годин. Для цього запропоновано завдання практичного характеру, які сприятимуть виробленню вмінь і навичок визначати та оцінювати стилістичні можливості мовних засобів, підвищенню культури професійного, ділового і побутового спілкування. Блоки завдань для самостійної роботи є обов'язковими, виконуються студентами у встановлені терміни, подаються на перевірку і відповідно оцінюються викладачем. Питання, що виникають у процесі підготовки, розглядаються на консультаціях, які проводяться згідно з графіками, затвердженими на кафедрі. Викладач систематично контролює самостійну роботу студентів: перевіряє конспекти першоджерел, виконання завдань, надає необхідну допомогу для активізації навчальної діяльності студентів.

Рекомендований навчально-методичний комплекс допоможе студентам-філологам оволодіти стилістичними нормами української літературної мови, зокрема, здобувачі мають закріпити стилістичні навички за допомогою конструювання стилістично довершеного тексту; оволодіти навичками текстотворення в усіх функціональних стилях, підстилях і жанрах; підвищити культуру професійного, ділового і побутового мовлення. Вивчення курсу сприятиме розвитку активної мовленнєвої діяльності майбутніх освітян, важливим компонентом якої є вільне і доцільне використання засобів та прийомів виразності мови.

Політика щодо відвідування. Відвідування занятт є обов'язковим. Через об'єктивні причини (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, карантин та ін.) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Якщо здобувач виїде освіти відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час консультації викладача або на платформі для дистанційного навчання Moodle.

Політика щодо академічної добросередовища. Дотримання академічної добросередовища здобувачами вищої освіти передбачає самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання. Письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Під час роботи над індивідуальними науково-дослідними завданнями та проектами (реферат, презентація та ін.) не припустимо порушення академічної добросередовища. Презентації та виступи мають бути авторськими та оригінальними. Жодні форми порушення академічної добросередовища не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Положення про академічну добросередовищу БДПУ.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність:**1. Навчальний посібник:**

Павлик Н. В. Стилістика української мови: навч. посіб. / Бердянський державний педагогічний університет. Бердянськ: БДПУ, 2011. 180 с.

2. Мультимедійні презентації до тем:

- Фоностилістика (графіко-фонетичні засоби стилістики).
- Стилістичні засоби словотвору.
- Стилістичний синтаксис.
- Тропи і стилістичні фігури.

Система оцінювання та вимоги:

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролів. Підсумкова оцінка є сумою балів набраних під час поточного та підсумкового контролів і вираховується за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять та за виконання самостійної роботи. При оцінюванні враховується активна участя студентів у занятті, здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, самостійної роботи, тестових завдань.

Підсумковий контроль відбувається у формі залікової контрольної роботи (залік).

9. Розподіл балів, які отримують студенти**Таблиця 1. Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах**

Вид контролю	Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах	Підсумкова оцінка
Поточний контроль		100
Практичні заняття	35	
Самостійна робота	25	
Підсумкова контрольна робота	40	

Таблиця 2. Розподіл набраних студентом балів під час поточного контролю (практичні заняття)

Види робіт	Кількість набраних балів						
	FX	F	E	D	C	B	A
ПЗ 1	2	3	3,5	3,5	4	4,5	5
ПЗ 2	2	3	3	3,5	4	4,5	5
ПЗ 3	1	2	3	3,5	4	4,5	5
ПЗ 4	1	2	3	3,5	4	4,5	5
ПЗ 5	1	2	3	3	4	4,5	5
ПЗ 6	1	2	3	3	4	4,5	5
ПЗ 7	2	3	3,5	4	4	5	5
Максимальна кількість набраних балів	10	17	22	24	28	32	35

Максимальна кількість балів, яку можна отримати на практичних заняттях – 35 балів (за умови виконання всіх видів роботи, передбачених планами практичних занять).

**Таблиця 3. Розподіл набраних студентом балів під час поточного контролю
(самостійна робота)**

Види робіт	Кількість набраних балів						
	FX	F	E	D	C	B	A
CP 1	1	1,3	1,4	1,5	2	2,5	3
CP 2	1	1,3	1,4	1,5	2	2,5	3
CP 3	1	1,3	1,4	1,5	2	2,5	3
CP 4	1	1,3	1,4	1,5	2	2,5	3
CP 5	1	1,3	1,4	1,5	2	2,5	3
CP 6	1	1,3	1,4	1,5	2	2,5	3
CP 7	1	1,3	1,4	1,5	2	2,5	3
CP 8	1	1,3	1,4	1,5	3	3,5	4
Максимальна кількість набраних балів	8	10	11	12	17	21	25

**Таблиця 4. Розподіл набраних студентом балів під час поточного контролю
(підсумкова контрольна робота)**

Підсумкова контрольна робота	Кількість набраних балів						
	F	FX	E	D	C	B	A
1 питання	4	5,5	6	7	8	9	10
2 питання	4	5,5	6	7	8	9	10
3 питання	4	5,5	6	7	8	9	10
4 питання	4	5,5	6	7	8	9	10
Максимальна кількість набраних балів	16	22	24	28	32	36	40

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	
90-100	відмінно		A (відмінно)
78-89			B (добре)
65-77	добре		C (добре)
58-64			D (задовільно)
50-57	задовільно		E (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання

1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	--------------	--	--

Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних за весь курс навчання і залікову контрольну роботу (60+40=100) та вираховується за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Список рекомендованих джерел

Базова література

1. Дудик П. С. Стилістика української мови: навч. посіб. Київ: Видавничий центр “Академія”, 2005. 368 с.
2. Кравець Л. В. Стилістика української мови: Практикум: навч. посіб. Київ: Вища шк., 2004. 199 с.
3. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилістика української мови: підручник. Київ: Вища шк., 2003. 462 с.
4. Мацько Л. Стилістика української мови: програма для філол. факул. вищ. навч. закл. України. *Дивослово*. 2002. № 9. С. 50–57.
5. Словник тропів і стилістичних фігур / авт.-укл. В. Ф. Святовець. Київ: ВЦ «Академія», 2011. 176 с.

Допоміжна література

1. Балли Ш. Французская стилістика. Москва: Изд. иност. литературы, 1961. 394 с.
2. Бибик С. П., Єрмоленко С. Я., Пустовіт Л. О. Словник епітетів української мови. Київ: Довіра, 1998. 431 с.
3. Ващенко В. С. Стилістика речення в українській мові: навч. посіб. з стилістичного синтаксису. Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетр. у-ту, 1968. 158 с.
4. Виноградов В. В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика. Москва: Изд-во АН СССР, 1963. 254 с.
5. Волкогуб Г. Практична стилістика української мови: навч. посіб. Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. 256 с.
6. Городенська К. Г., Кравченко М. В. Словотвірна структура слова (відіменні деривати). Київ: Наук. думка, 1981. 199 с.
7. Дідківська Л. П., Родніна Л. О. Словотвір. Синонімія. Київ: Наук. думка, 1982. 170 с.
8. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності (стилістика та культура мови). Київ: Довіра, 1999. 431 с.
9. Єрмоленко С. Я. Синтаксис і стилістична семантика. Київ: Наук. думка, 1982. 210 с.
10. Климова К. Я., Романюк П. Ф. Практична стилістика сучасної української мови: навч. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2005. 144 с.
11. Ковалев В. П. Виражальні засоби українського художнього мовлення. Херсон: Херсонська міська друкарня, 1991. 125 с.
12. Коваль А. П. Культура ділового мовлення. Київ: Вища шк., 1982. 287 с.
13. Коваль А. П. Науковий стиль сучасної української літературної мови. Структура наукового тексту. Київ: Вид-во Київ. ун-ту, 1970. 306 с.
14. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови. Київ: Вища шк., 1978. 375 с.
15. Кожина М. М. До основ функціональної стилістики. *Теоретичні проблеми лінгвістичної стилістики*. Київ: Наук. думка, 1972. С. 21–32.
16. Кожина М. Н. О соотношении стилей языка и стилей речи с позиций языка как функционирующей системы. *Принципы функционирования языка в его речевых разновидностях*. Пермь: ПГУ, 1984. С. 3–18.
17. Крайнікова Т. Мова художнього твору. Київ: Дніпро, 2002. 150 с.
18. Навальна М. І. Динаміка лексикону української періодики ХХІ ст.: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. 328 с.
19. Павлик Н. В. Комунікативно-прагматична та лінгвальна природа газетного дискурсу. *Мовні одиниці в газетному дискурсі початку ХХІ сторіччя*: колективна монографія / Р. О. Христіанінова та ін. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2017. С. 26–49.
20. Павлик Н. В. Лінгвальні засоби створення експресивності в епістолярному дискурсі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*: Серія «Філологічна». Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. Вип. 52. С. 219–221.
21. Павлик Н. В. Типологія дискурсивних одиниць в українському епістолярному мовленні: монографія. Донецьк: ТОВ “Юго-Восток, Лтд”, 2007. 177 с.
22. Павлик Н. Лінгвостильові параметри портретних описів у творчому доробку Юрія Покальчука. *Сучасна українська нація: мова, історія, культура*: матеріали науково-практичної конференції з

- міжнародною участю. Львів: Друкарня ЛНМУ імені Данила Галицького, 2016. С. 346–349.
23. Павлик Н. Художність як один із параметрів епістолярію Василя Стуса. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. Одеса, 2019. Вип. 38: Т.3. С. 146–149.
 24. Пентилюк М. І. Культура мови і стилістика: підручник. Київ: Вежа, 1994. 240 с.
 25. Пилинський М. М. Мовна норма і стиль. Київ: Наук. думка, 1976. 288 с.
 26. Пономарів О. Д. Стилістика сучасної української мови: підручник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. 248 с.
 27. Статистичні параметри стилів. Київ: Наук. думка, 1967. 260 с.
 28. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / под ред. М. Н. Кожиной. Москва: Флинта: Наука, 2003. 696 с.
 29. Стиль і час: Хрестоматія. Київ: Наук. думка, 1983. 249 с.
 30. Сучасна українська літературна мова: Стилістика / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1973. 588 с.
 31. Федоров А. В. Очерки общей и сопоставительной стилистики. М.: Высшая школа, 1971. 195 с.
 32. Чабаненко В. А. Стилістика експресивних засобів українська мови: монографія. Запоріжжя: ЗДУ, 2002. 351 с.
 33. Чередниченко І. Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови. Київ: Рад. шк., 1962. 495 с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Бердянського державного педагогічного університету – bdpu.org.
2. <http://www.slovnyk.net>
3. <http://www.wikipedia.org>
4. <http://www.ostriv.in.ua>
5. <http://www.ukrlit.vn.ua>
6. <http://www.ukr-in-school.eduua.net>
7. <http://www.nsu.ru/education/virtual/discourse.htm>
8. <http://www.mova.dn.ua>
9. http://ruthenia.info/text/lang/index_all.htm
10. <http://litopys.org.ua/links/inmovozen.htm>
11. <http://www.novamova.com.ua>
12. <http://www.mova.info>
13. <http://ulif.org.ua>
14. <http://lingvoforum.net>
15. www.rozum.org.ua
16. www.ukrainianistika.upol.cz/.../Stylistyka.htm
17. ua-philologija.blogspot.com/.../blog-post_0...
18. mova.vn.ua/index.php
19. osvita.ua/school/lessons_summary/.../13766...